

The illustration shows a black silhouette of a man's head and shoulders on the left, and a green silhouette of a woman's head and shoulders on the right. The woman is wearing glasses and has her hand near her chin. Above the man's head is a glowing lightbulb with rays emanating from it, symbolizing an idea or research.

TALL & FORSKNING

Riktig bruk av lekser er viktig for elevenes læring

Forskning viser at lekser fungerer best når de inngår i en pedagogisk sammenheng. Læring på tidligere klassetrinn, lærerens relasjonelle forhold til elevene og det som faktisk skjer i undervisningen, har betydning for elevenes utbytte av lekser.

Mye av debatten om lekser preges av ulike syn på innholdet i leksene, og på den plassen de har i elevenes hverdag. I denne artikkelen tar vi for oss noe av det forskningen sier om innholdet i leksene, og den betydningen de har for elevenes læring.

Hva er lekser?

Leksetradisjoner varierer fra land til land, og de forandrer seg over tid. Tidligere kunne lekser defineres som skoleoppgaver elevene var pålagt å gjøre hjemme utenom skoletiden. Bruken av arbeidsplaner gjør at skillet mellom det som gjøres på skolen og hjemmelekser blir utydelig.¹

Forskning viser at lekser skal være et selvstendig arbeid.^{3 5}
⁸ Lekser er som regel stoff som er gjennomgått på skolen, og som elevene skal øve videre på hjemme. Hva slags type lekser som gis mer konkret, er det imidlertid forsket lite på. I en dansk studie er grunnskolelærere intervjuet om hva slags lekser de gir, og dette kan oppsummeres i fem kategorier:⁵

1. Ferdighetstrening
2. Forberedelseslekser
3. Bruk av allerede kjent stoff på nye måter
4. Integrere lekser som involverer flere fagområder, og som innebærer fordyping og videreutvikling av et tema
5. Ferdigstilling hvor eleven gjør ferdig oppgaver som de har arbeidet med på skolen

Begrenset forskning på lekser

Selv om det gis lekser i de fleste land, har lekser fått begrenset plass i den pedagogiske forskningen og i lærerutdanningen. En gjennomgang av internasjonal forskning viser at den i hovedsak omhandler tre forhold:^{3 8}

1. Den pedagogiske bruken av lekser
2. Bruken av lekser og elevenes resultater
3. Forholdet mellom hjem og skole

Lekser gir gode arbeidsvaner

En mye referert internasjonal gjennomgang av forskning fra 2006 kan si oss noe om den pedagogiske siden ved bruken av lekser:³

- Lekser utvikler elevenes arbeidsvaner, disiplin og evne til selvstendig problemløsning.
- Det er viktig at lekser blir gjennomgått på skolen, og at elevene får faglige tilbakemeldinger på sitt arbeid med lekser.
- Lekser gir mulighet til å gjennomføre et arbeid i fred og ro i eget tempo.
- Lekser er mest effektive når de gis på områder der elevene trenger mange repetisjoner.
- Lekser er mest effektive når elevene ikke trenger veiledning fra en lærer.

Den samme forskningsgjennomgangen viser at lekser ikke må underminere elevenes motivasjon, og at feil bruk av lekser kan lede til skoletrøtthet og utmattelse.

Lekser bidrar til bedre læringsresultater

Elevenes læringsutbytte av lekser er blant annet knyttet til pedagogisk tilrettelegging og elevenes sosiale bakgrunn. Mye av forskningen om effekten av lekser har lite utdypende data om den pedagogiske tilretteleggingen, men forskning viser:^{2 3 6 7}

- De som gjør lekser, presterer i gjennomsnitt bedre på prøver.
- Nyttene elevene har av lekser for læringsutbyttet, stiger med økende alder.
- Læringsutbyttet av lekser er mer positivt for elever som klarer seg godt på skolen, enn for elever som i utgangspunktet sliter med skolearbeidet.

Forskning viser at de elevene som får tilbakemelding på leksene fra læreren, oppnår et bedre læringsresultat enn andre elever.³ Også norske data om lekser i matematikk og fysikk fra TIMSS-studien viser at elever som får tilbakemeldinger på lekser har bedre resultater.^{4 9}

Nytten av foreldrenes involvering i lekser varierer

Forskning viser at lekser kan bidra til et bedre samarbeid mellom hjem og skole:¹⁰

- Foreldreinvolvering bidrar til at lekser i større grad blir gjort.
- Foreldreinvolvering gir elevene en bedre faglig utvikling.

Den samme forskningsoversikten viser også til studier der foreldreinvolvering kan ha negative sider:¹⁰

- Foreldreinvolvering kan i noen tilfeller skape problemer med å få elevene til å gjøre lekser.
- De aller yngste og de aller eldste elevene er mest mottakelige for foreldreinvolvering.

Norske elever gjør mer lekser enn elever i andre land

Norske lærere gir lekser i samme grad som lærere i andre land, men norske elever bruker mer tid på leksene. Samtidig blir lekser i mindre grad fulgt opp med tilbakemelding fra lærerne i Norge. Mengden tid norske elever bruker på lekser, betyr en hel del for deres læringsresultater, men hvor effektivt den enkelte utnytter tiden når de arbeider med lekser, er av betydning for elevenes faglige resultater.¹

Et mindretall av elevene gjør ikke lekser

Blant norske elever på 4. trinn bruker 52 prosent mindre enn 1 time på lekser daglig, 29 prosent bruker 1 til 2 timer,

5 prosent bruker 2 til 4 timer, 6 prosent bruker mer enn 4 timer og 4 prosent gjør ikke lekser. På 8. trinn bruker 30 prosent av elevene mindre enn 1 time daglig på lekser, mens 46 prosent bruker 1 til 2 timer, 14 prosent bruker mellom 2 til 4 timer, 4 prosent bruker mer enn 4 timer og 4 prosent gjør ikke lekser.¹¹ Se figur 1.

Lekser og oppfølging gir gode resultater i realfag på Vg3

I TIMSS Advanced 2008 er det spurt om hvor mye tid elevene bruker på lekser. Den komparative skolestudien, som også måler elevers kompetanse i matematikk og fysikk for realfaglig studieløp på Vg3, viser en klar positiv sammenheng mellom hvor mye tid en norsk skoleklasse bruker på lekser, og elevenes resultater. Analyser fra TIMSS Advanced for Vg3 viser en klar og positiv sammenheng mellom hvor ofte lekser blir gjennomgått i klassen, og hvor godt en skoleklasse presterer i matematikk og fysikk.^{4,9}

Kan elevene pålegges lekser?

Det er ingen direkte hjemmel for å gi lekser i opplæringsloven eller friskoleloven med forskrifter. Men lekser er fremdeles en del av skolens ordinære aktivitet. Opplæringsloven og friskoleloven regulerer ikke alt i opplæringen i detalj, og selvfølgerlige deler av skolehverdagen er derfor ikke nedfelt i regelverket. Kommunene er imidlertid pålagt å tilby åtte timer leksehjelp i løpet av uken. Leksehjelpen kan fordeles på de ulike trinnene i grunnskolen, og mange skoler tilbyr leksehjelp i skoletiden eller i SFO.

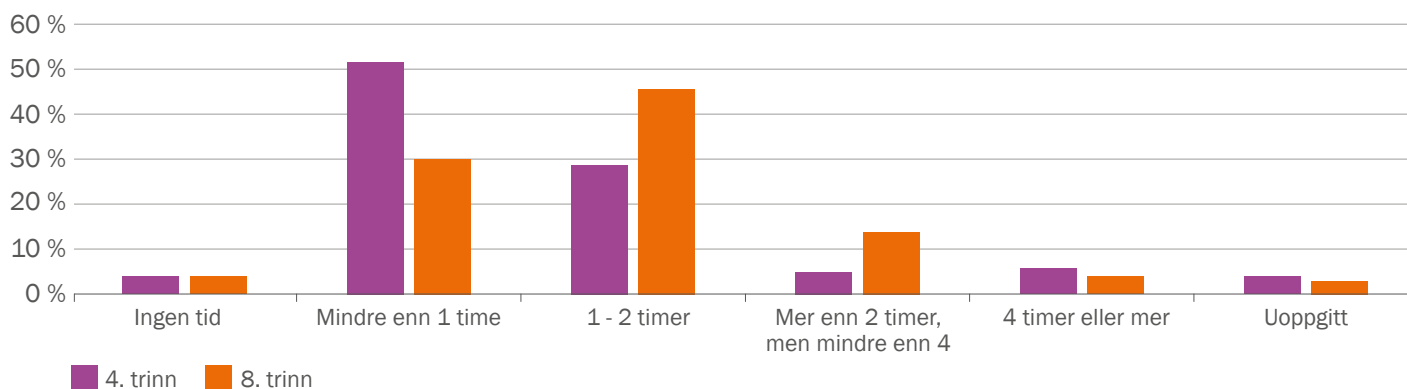
Den norske læreplanen angir kompetansemål for opplæringen og gir skolen ansvaret for undervisning og læring. Det blir dermed en lokal oppgave å vurdere hva som er formålet med å gi lekser. Det er skolen selv som avgjør om den vil pålegge

elevene lekser, og et flertall av skolene har valgt dette. Skolen kan imidlertid velge å organisere opplæringen uten å gi elevene hjemmearbeid. Det sentrale er at opplæringen sikrer at eleven kan nå kompetansemålene. Elevene har plikt til å delta aktivt i opplæringen, jf. opplæringsloven §§ 2-3 fjerde ledd og 3-4 annet ledd. Bruken av lekser må kobles til opplæringen, og de kan ha en viktig funksjon i elevens læringsarbeid. Det er derfor opp til lærerne å gi hensiktsmessige lekser.

Referanser:

1. Bergem, O.K. og L.S. Grønmo i Grønmo L.S. & T. Onstad (2009): Tegn til bedring. Norske elevers prestasjoner i TIMSS 2007. (s. 132) Unipub.
2. Black, P., Harrison, C., Lee, C., Marshall, B. & William, D. (2006) Assessment for learning: putting it into practice. Open University Press.
3. Cooper, H., Robinson, J.C. & Patall, E.A. (2006): Does homework improve academic achievement? A synthesis of research 1987-2003. Review of Educational Research 76(1) s.1-62.
4. Grønmo L.S., T. Onstad & Pedersen I.F. (2010): Matematikk i motvind. Unipub.
5. Hansen, Adam Valeur (2009): Lekser i den danske folkeskole. Masteroppgave. Danmark.
6. Hattie, Johan A.C. (2009): Visible Learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement. Routledge. Taylor & Francis Group.
7. Hattie, John & Helen Timperley (2007): The Power of Feedback. University of Auckland in Review of Educational Research March 2007. Vol. 77, No. 1, pp. 81-112.
8. Hellsten, Jan-Olof (2000): Skolan som barnarbeid och utvecklingsprojekt. Doktorgradsavhandling för filosofi doktorsexamen i pedagogikk, Uppsala Universitet.
9. Lie, S., C. Angell & A. Rohatgi (2010): Fysikk i fritt fall. Unipub.
10. Patall, E.A., Cooper, H. & Robinson, J.C. (2008): Parent Involvement in Homework: A Research Synthesis. Review of Educational Research, 78(4), s.1039-1101.
11. Rønning, M. (2010) Homework and pupil achievement in Norway. Evidence from TIMSS. Statistic Norway.

FIGUR 1 TID BRUKT PÅ LEKSER DAGLIG, DATA FRA TIMSS 2007

I TIMSS 2007 er det spurt om hvor mye tid som benyttes til lekser daglig (totalt sett for alle fag). Dette spørsmålet er ikke gjentatt i TIMSS 2011 og 2015.

Gode råd om leksebruk

Adam Valeur Hansen som har gjennomført studien vi har referert til om bruken av lekser i den danske folkeskolen, har klare synspunkter på hvorfor lekser er viktig. Ifølge han er dette formålet med lekser:

1. Elevene skal trene opp sine kunnskaper og ferdigheter.
2. Elevene skal trene og lære seg å planlegge og organisere sin tid, utvikle gode arbeidsvaner, selvdisiplin og få selvinn sikt i hvordan de best lærer.

Videre mener Valuer Hansen at lekser bør inngå i en pedagogisk sammenheng på bestemte måter:

- Lekser som læreren tilrettelegger for, skal ikke avhenge av at foreldrene må hjelpe til. Det er læreren som har ansvaret for å legge til rette for elevenes læring.
- Læreren skal variere sine lekseformer og variere det faglige innholdet i leksene.
- Eleven skal kunne se en sammenheng mellom det faglige stoffet og arbeidsprosessen som foregår i klassen, og innholdet i leksene.

- Læreren skal gi lekser tilpasset den enkelte elev, slik at leksen blir interessant, motiverende og gir den enkelte elev lyst til at lære.
- Læreren skal utvikle elevens treningskompetanse slik at eleven vet hvordan han/hun skal jobbe med stoffet for å lære det.
- Læreren skal gi tilbakemelding på elevenes lekser.
- Læreren relasjonelle forhold til elevene og evne til å skape en god læringskultur i klassen er avgjørende for elevenes læring. Det er viktig at lærere reflekterer over sin egen praksis med hensyn til hvordan de legger til rette for elevenes læring gjennom å arbeide med lekser, både faglig og sosialt.

Selv om det er læreren som har ansvaret for å tilrettelegge for undervisning og læring, er et godt samarbeid mellom hjem og skole også viktig. Se undervise.dk/index.php/kandidatspeciale for gode råd til foreldre/ansatte, fra Adam Valeur Hansen.

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) har også lekseråd til foreldre/foresatte med barn i grunnskolen. Se fug.no/stoett-barnet-ditt.144725.no.html

Utgiver:
Utdanningsdirektoratet 2016

Ansvarlig redaktør:
Kjetil Digre

Redaktør:
Tonje Haugberg
Marianne Løken

Design og utvikling:
Dinamo

ISSN: 2464-2681

Schweigaards gate 15 B
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.udir.no